

Wat telt mee als onderwijstijd, en onder welke voorwaarden?

De wettelijke kaders voor onderwijstijd in het voortgezet onderwijs bieden veel ruimte om op schoolniveau eigen keuzes te maken over de inrichting, vormgeving en planning van het onderwijs. In feite behoeft een onderwijsactiviteit maar aan drie voorwaarden te voldoen om als onderwijstijd in de zin van de wet te kunnen worden gezien:

- *bewust gepland en verzorgd onder verantwoordelijkheid van de school;*
- *uitgevoerd onder de pedagogisch-didactische verantwoordelijkheid van een leraar of een ander die hier op grond van de wet mee belast mag worden;*
- *de medezeggenschap moet er vooraf mee hebben ingestemd.*

Deze voorwaarden zijn bewust zeer ruim geformuleerd. Om op school goed het professionele gesprek te kunnen voeren over hoe, vanuit de eigen, gezamenlijke visie op goed onderwijs, deze ruimte te benutten, biedt deze notitie nadere duiding en houvast.

Een onderwijsactiviteit kan gezien worden als (uit publieke middelen bekostigde) onderwijstijd als dit een integraal onderdeel vormt van het reguliere, in beginsel voor alle leerlingen toegankelijke, onder verantwoordelijkheid van de school verzorgde onderwijsprogramma, dat is gericht op de onder meer in kerndoelen, exameneisen en algemene wettelijke bepalingen vervatte doelstellingen.

Om mee te kunnen tellen als onderwijstijd moet een onderwijsactiviteit onder de verantwoordelijkheid van de school waar de leerling is ingeschreven worden uitgevoerd. De school is dus aanspreekbaar op inhoud, vorm en uitvoering ervan. Tijd die een leerling zelfstandig buiten schoolverband besteedt aan huiswerk is zo gezien geen onderwijstijd.

Ook moet de onderwijsactiviteit worden uitgevoerd onder de pedagogisch-didactische verantwoordelijkheid van een leraar of een ander die hier op grond van de wet mee belast mag worden. Deze persoon moet indien nodig in het leerproces van de leerling kunnen ingrijpen en er moet interactie mogelijk zijn tussen hem of haar en de leerling. Hij of zij moet ook kunnen bewaken dat de leerling de voor hem of haar ingeplande onderwijsactiviteit daadwerkelijk volgt en dus niet verzuimt.

Bovendien moet de medezeggenschapsraad van de school vooraf instemmen met welke soorten onderwijsactiviteiten worden ingepland als onderwijstijd.

Volledigheidshalve zij nog opgemerkt dat bijvoorbeeld afstandsonderwijs nadrukkelijk slechts een *onderdeel* van het onderwijsprogramma kan zijn. Het (doorgaans overgrote) merendeel van het reguliere onderwijsprogramma dient uiteraard te worden verzorgd en gevolgd op een fysieke schoollocatie.

Als aan deze voorwaarden wordt voldaan, kan op grond van professionele afwegingen en met brede instemming over de gemaakte keuzes, op schoolniveau besloten worden welke onderwijsactiviteiten meetellen en worden ingepland als onderwijstijd.

Een goede vraag om hierbij te stellen is: kan ik als onderwijsprofessional 'met droge ogen' uitleggen dat we er als team of als school voor kiezen om deze onderwijsactiviteit als onderwijstijd aan te bieden?

Hoeveel onderwijstijd moet er worden aangeboden?

De wettelijke kaders voor onderwijstijd in het voortgezet onderwijs gaan uit van een urennorm voor de hele opleiding (vmbo, havo, vwo) in plaats van een urennorm per leerjaar en per leerling. Elke aan de school ingeschreven leerling moet een programma kunnen volgen van tenminste 3700 uur voor het vmbo, 4700 uur voor de havo of 5700 uur voor het vwo. Voor de goede orde: met 'uur' wordt een klokuur van 60 minuten bedoeld. Hoe lang een lesuur duurt kan op schoolniveau bepaald worden. Bovendien tellen niet alleen 'reguliere' lessen die op het lesrooster staan mee als onderwijstijd: ook bijvoorbeeld projecturen of (gehele) projectdagen kunnen gewoon worden ingepland en meegeteld als onderwijstijd.

In het ene leerjaar kan er méér onderwijstijd nodig of in te plannen zijn dan in het andere leerjaar. De urennorm per opleiding maakt het voor scholen mogelijk om de uren over alle leerjaren te spreiden. Dit biedt ook meer mogelijkheden om lesuitval op te vangen. Spreiding van onderwijstijd over meerdere leerjaren vraagt om een meerjarige planning.

De urennorm per opleiding biedt ook ruimte voor maatwerk wat betreft het aantal uur onderwijs dat verschillende leerlingen daadwerkelijk volgen. Iedere leerling moet een programma kunnen volgen dat aan de wettelijke urennormen voldoet. Maar voor iedere leerling mag ook van die normen worden afgeweken, ook naar beneden. Leerlingen behoeven niet allemaal hetzelfde programma te krijgen en hetzelfde lesrooster te volgen. Het is dus niet zo dat *de leerling* 'moet voldoen aan de urennorm': *de school* wordt erop aangesproken dat leerlingen er een programma moeten *kunnen* volgen dat aan de urennorm voldoet.

Sommige leerlingen hebben genoeg aan minder onderwijstijd. Andere leerlingen hebben juist meer onderwijstijd nodig. De wettelijke kaders voor onderwijstijd bieden daar ruimte voor. Soms heeft een leerling bijvoorbeeld genoeg aan 2 in plaats van 3 uur Nederlands of natuurkunde. Die leerling kan dan dat uur aan een ander vak besteden of bijvoorbeeld aan zelfstudie. Een neveneffect kan zijn dat een deel van de lessen door minder leerlingen gevolgd worden, wat dan een kleinere groepsgrootte tot gevolg heeft.

Of het mogelijk en wenselijk is om voor een leerling af te wijken van het normatieve aantal uur onderwijstijd is bij uitstek een professionele overweging, en iets dat besproken zou moeten worden met de leerling zelf. Hiertoe zou uiteraard alleen besloten moeten worden als dat in het belang van de betreffende leerling is.

Welke rol heeft de medezeggenschapsraad hierbij?

De medezeggenschapsraad (MR) van de school speelt een belangrijke rol bij de planning en invulling van de onderwijstijd. De MR moet namelijk vooraf instemmen met:

- welke soorten onderwijsactiviteiten worden ingepland als onderwijstijd;
- wat het beleid is voor het omgaan met lesuitval, bijv. bij ziekte van een leraar;
- op welke dagen de school geen onderwijs verzorgt (de voor leerlingen rooster-vrije dagen, zoals organisatiedagen).
